

Magyarországon 1956. június 4-én lépett életbe a rendelet, amely törvényessé tette azt a gyakorlatot, hogy komoly indok nélkül, „on request” kérvényezhető az abortusz. Mindez azután történt, hogy a Szovjetunióban bevezették a terhességmegszakítást.

A Ratkó-korszak (1949–1953) népesedéspolitikája betiltotta az abortuszt. A szovjet mintán túl milyen okai voltak az 1956. június 4-én életbe lépő rendeletnek, amely feloldotta a korábbi abortusztörvényt? – Magyarországon minden szovjet mintára történt, amikor a szovjetek bevezették az abortuszt, akkor nálunk is zöld lámpát kapott.

A másik nyomós oka az abortusz legalizálásának az volt, hogy a Ratkó-korszakban, illetve az azt követő években nagyon magas volt az illegális terhességmegszakítások száma. Azok a nők, akik olyan élethelyzetbe kerültek, hogy nem tudták vállalni a kisbabájukat, különböző kuruzslók, bábák szolgáltatásait vették igénybe. 1955-ben hatvanhárom, 1956-ban nyolcvanhárom nő halt meg illegális abortusz miatt. személyes ismerősöm, egy házi orvos az ötvenes években kezdte pályáját, praxisa elején több olyan súlyos állapotú nőt hoztak hozzá, akik illegális terhességmegszakításon estek át. A nők jelentős részén nem sikerült segítenie. Már az odaúton elvéreztek.

Onnantól kezdve, hogy legalizálták az abortuszt, az ilyen típusú halálesetek száma értelemszerűen csökkent.

Bereményi Géza Budapest című legendás dalszövegében van egy sor: „Éva tegnap volt az abortuszbizottság előtt”. Működtek abortuszbizottságok, amelyek feltételekhez kötötték a terhességmegszakítást? – nemcsak nálunk, hanem a környező szocialista országokban is működtek hivatalos abortuszbizottságok, Magyarországon három főből álltak. Természetesen a tagjaik pártfunkcionáriusok voltak: KisZ-titkárok, nővédelmi tanácsstagok. Az volt a feladatuk, hogy az előttük megjelenő nőket lebeszéljék az abortusztól. nagyon keveset sikerült csak rávenniük arra, hogy a gyermeküket megtartsák.

Hogyan oszlott meg a nemek aránya a bizottságban? – nem volt meghatározott nemi arány. Általában két nőből és egy férfiből állt.

A bizottság női tagjai gyakorló anyák voltak? – igen.

Milyen következményei lettek az 1956. június 4-ei rendeletnek a társadalomra és a népességszaporulatra nézve? – A rendelet hatására a terhességmegszakítások száma óriási mértékben megnőtt. 1957 és 1966 között 1642417 abortuszt végeztek. Ez évente átlagosan 140000 elpusztított magzatot jelent. Viszonyításként mondom, hogy 1969-ben a megszületett kisbabák száma 154318 volt. fekete Gyula író cikkeiben felhívta a figyelmet arra, hogy évente egy Don-kanyarnyi embert veszítünk el a meg nem született kisdedekkel. Az író az abortuszok száma láttán nemzethalált vizionált.

Kutatásaim során több abortuszbizottsági beszámolót olvastam, amelyek a hetvenes évek végén keletkeztek. Ezekben sok esetben maguk a bizottsági tagok is „kiborultak” azon, hogy a nők tántoríthatatlanok. Egyszerűen nem tudták lebeszélni őket az abortusztól. A sajtóban is megjelentek nyilatkozatok, melyekben szintén arról panaszkodnak a bizottsági tagok, hogy vannak olyan nők, akik gyakorlatilag visszajárnak hozzájuk: egyáltalán nem törődnek a beavatkozás egészségügyi kockázataival sem. Gondoljunk arra, hogy egy abortusz utáni szülés esetén a koraszülés kockázata is megnő. Milyen volt a nőgyógyászati ellátás a Kádár-érában?

Működtek anyaotthonok? A koraszülötteknek volt esélyük az életben maradásra? – 1967-ben

hozták létre az első olyan országos anyavédelmi központot, a schöpf-Mérei kórházat, ahol koraszülötteket elláttak. Előtte egy koraszülött kisbabának jóformán esélye sem volt arra, főleg ha vidéken született, hogy életben maradjon.

Leányotthonok a nyolcvanas évek második felében már működtek. A társadalomban azonban nagyon erősen élt a kiközösítés. Édesanyám egyik tanára lányként lett terhes. Az iskolavezetés visszaküldte a településre, ahonnan származott, hogy ott szülje meg a babát. Ez a hetvenes években történt.

Melyik időszakban volt a legmagasabb az abortuszok száma? – A hatvanas években. utána forgalomba hozták az infecudin nevű fogamzásgátló tablettát.

Gondolom, a gyógyszer mellékhatásaira nem hívták fel a figyelmet. – Pontosan. A gyógyszernek óriási volt a hormontartalma.

A korabeli sajtó ezt elhallgatta, de az akkori orvosi lapokban számos olyan eset szerepelt, amelyek arról tájékoztattak, hogy a fogamzásgátló mellékhatásainak következményeként májkárosodás, tromبózis, szőrösödés, elhízás lépett fel a fogyasztójuknál. Édesanyám barátnője negyvenöt évesen halt meg rákban. Ő is ezt a fogamzásgátló tablettát szedte. Berkovits György Ckó, a fényképész című családregegyéből remek korszakot kapunk a Kádár-korszakról.

Máig nem felejtettem el a regény egyik jelenetét, ami a hatvanas évek végén, a hetvenes évek elején játszódott.

Négy férfinak közös szeretője volt, és amikor a nő teherbe esett, négyen adták össze a pénzt az abortuszra. Bizarr és visszataszító korrajz a szocializmus erkölceiről. A hippikultúra maga alá gyűrte a párt által propagált kommunista ifjak „erkölceit”? – A Berkovits-történet teljesen életszerű. Hiába sajkózták a pártállami szlogent, hogy „mi a szocialista erkölcs szerint hűségesekek vagyunk egymáshoz”. Hivatalosan ezt kommunikálták a társadalom minden rétegében. A diktatúrát azonban nagyon szabados szexualitás jellemezte. Gondoljunk Miskolczi Miklós kötetekre a szeretőtartásról. Természetesen jelentős szerepet játszott mindebben a hippikultúra. A legális abortuszok pedig még inkább erősítették a felelőtlen szexuális kapcsolatokat, hiszen az így fogant magzatoktól „könnyűszerrel” megszabadulhattak.

Kószeg Ferenc Csonka négyes című írásában, ami a 2000 című irodalmi és társadalmi havi lapban jelent meg, beszámol arról, hogy generációjából sokan a szexualitásban élték meg a szabadságukat, így próbáltak kiutat találni a diktatúrából. Petőfit idézték: „szabadság, szerelem”. – igen. Ez pontosan így volt. Több állambiztonsági forrást találtam erre. A ‘68-as ideológia hatására különböző kommunák jöttek létre az országban. Az Állambiztonság hamar felbontotta ugyan őket beépített emberek segítségével, de a jelenséget magát nem tudta megszüntetni. nem is nagyon akarta.

Példaként hadd említsem meg az nDK-t. itt a nudizmus állami támogatást élvezett. Teret nyitottak a különböző szexuális kicsapongásoknak, pontosan a fentebb elhangzottak miatt, hogy az emberek mindazt a feszültséget, amely a diktatúra miatt bennük felhalmozódott, levezethessék. Egész egyszerűen állatíva degradálták a szexuális aktust, hiszen a nudista strandokon elsősorban nem az érzelmek dominálnak egy kapcsolat létrejöttékor.

A kommunista diktatúra keveredett a szexuális forradalom és a második feminista hullám eszméivel? – Erről van szó. A feminizmus második hulláma 1968-hoz köthető. A nő teljes felszabadításába beletartozott a saját önrendelkezési jog, az, hogy maga dönt arról, akar-e

gyereket vagy sem, hány partnerrel létesít kapcsolatot, megtartja-e a születendő gyermekét vagy sem.

A „szeretkezz, ne háborúzz” hippie ideológia elsöre baromi jól hangzik, ahogyan a női egyenjogúság is, de amikor mindez átmegy egy érzelemmentes szexualitásba, felelőtlen partnerváltásba, nagyon nagy károkat okoz mind az érintettek saját életében, mind az elkövetkezendő generációkban, az egész társadalomban. Egy érett szexualitású ember nem a gyakori partnerváltásban akarja megvalósítani önmagát.

Azt meg végképp nem tudom elképzelni, hogy egy nő örömét leli abban, ha ismeretlen emberek egymás után létesítenek vele szexuális kapcsolatot. Tehát a szocializmus mellett jól megfér a hippiekultúra? – Ha valakit mélyebben érdekel ez a korszak, utána tud olvasni Bihari Klára és Palotai Boris műveiben. Voltak olyan írók, akiknek kényszerpálya volt a szocializmus, nem tudták megvalósítani önmagukat. Később többekről kiderült, hogy a BM beszervezte őket. Az egyik ilyen beszervezett írónak négy felesége volt, de rendkívül büszke volt arra, hogy mindezekén kívül változatos partnerkapcsolattal rendelkezett. A benne felgyülemlett frusztrációt, a rendszerrel szembeni kiszolgáltatottságát egész egyszerűen átvitte a szexualitásba.

Visszatérve az abortusz problémájára, akadtak olyan anyák, akik a gyermekük mellett döntöttek? – Az 1970-es években sok egyetemet végzett nőnek nem sikerült párkapcsolatot létesítenie. Közülük szép számmal akadtak olyanok, akik szeretői viszonyba kényszerültek. Ha teherbe estek, akkor nehezen tudták eldönteni, megszüljék-e a kisbabát vagy sem? A férfitől nem kaptak támogatást.

Mégis voltak anyák, akik mindezt bevállalták. Gárdos Péter Vészcsengők című kiváló filmjében négy ilyen egyedülálló anya életét kíséri végig.

Egyébként az egyedülálló anyák problémájáról cikkeztek is a Nők Lapjában. A vita címe „Okos lányok?” volt. Mit csináljanak azok a lányok, akik szeretnének gyereket, de nem sikerült férjhez menniük? Gyereket vállalni egyedül óriási felelősség. Örökbefogadásra volt lehetőség a szocializmusban? – igen, de nem ez volt a jellemző. A gyermekekről az állam akart gondoskodni, szocialista, közösségi embert akartak belőlük formálni. A diktatúra első évtizedeiben arra összpontosítottak, hogy a gyerekek ne családokhoz, nevelőszülőkhöz kerüljenek, hanem állami gondozásba, ahol élmunkások, mintakommunisták válnak belőlük. Az 1980-as években létrejöttek már SOS-gyermekefaluk, de nem ez volt a jellemző. Az elhagyott csecsemők nagy állami bölcsődékbe kerültek, onnan mentek később gyermekotthonokba. Államosított kastélyokból létesítettek gyermekotthonokat. Gondolom, a gyerekek ki voltak téve mindenféle brutalitásnak, szexuális bántalmazásnak, ahogyan erről Bódis Kriszta kemény vaj című dokumentumregényében is olvashatunk. – igen.

Kaszárnyaszerű épületek, régi kastélyok adtak otthont a gyerekeknek. Nagyon keményen bántak velük, gyakorlatilag ütötték-verték őket: mindenki arra vágyott, hogy örökbe fogadják. A falusiak nem szerették, ha az állami gondozott gyermekek bementek a faluba. Különböző mezőgazdasági munkára viszont kivitték őket a földekre.

Természetesen ingyen dolgoztak. Egy 1975-ben készült archív felvételen annak lehetünk a szemtanúi, amikor az osztályfőnök megkérdezi egy állami gondozásban élő fiút, hogy hová szeretne továbbtanulni.

Ő erre azt mondja, építész szeretne lenni. Az osztályfőnök válasza ennyi: nem reális, mész asztalosnak. Az osztályfőnököknek kellett aláírniuk a továbbtanulási papírt. Mennyi álmot és

vágyat törtek így szét, mennyi embert állítottak kényszerpályára.

A Kádár-korszakban működtek gyermekjóléti intézmények? – A '60-as években akár három hónaposan is bölcsődébe lehetett adni a gyermeket, sőt ezt a gyეს 1967-es bevezetése előtt még propagálták is. A nőknek ugyanúgy helyt kellett állniuk a termelésben, mint a férfiaknak. A cél az volt, hogy a család helyett a párt nevelhesse a gyermekeket. Párthű pedagógusok viseljék gondjukat, akik a szocialista eszmékre tanítják őket, hogy közösségi emberré válhassanak.

A gyermekek korai hozzátáplálásának a téves alapját is a szocialista védőnők terjesztették el. E szerint három hónapos kortól el kell kezdeni elválasztani a gyermeket az anyától. Főzelékeket, gyümölcsöt kell adni neki, hogy lehetőleg hét hónapos korára teljesen leálljon az anyatejjel. A bölcsődében egy cuclis gyerekkel tudnak mit kezdeni, de egy anyatejessel nehezen. Voltak olyan gyáarak, ahol működtek bölcsődék. A munkásnők leszaladhattak szoptatni, utána mentek vissza a gép mellé.

A Rákosi-korszakban még kegyetlenebb lehetett mindez. – Levéltári forrásokban találtam meg, hogy az 1950-es években az óvodákban is rendeztek munkaversenyeket. sztálin születésnapjára 1949-ben felajánlást tettek a gyerekek, mégpedig azt, hogy önállóan fogják bekötni a cipőfűzőjüket.

Beszélgésünket egy személyes kérdéssel zárnám. Ön mit gondol a Séta az életért megmozdulásról, aminek apropóján megkerestem? – Én alapvetően abortuszellenes vagyok. nálunk a családban senkinek nem volt abortusza. Azok a gyerekek, akik meg akartak születni, megszülettek. Édesanyám kilenc évig várt rám. A testvéremet magzatként veszítette el. nagyon sokszor elmesélte nekem, hogy mennyire fáj neki, amikor a környezete azt mondta, hogy ne szomorkodjon a magzat miatt, mert az még nem élet – pedig dehogynem az! Anyukám úgy gondolta, és én is ennek a híve vagyok, hogy a fogantatástól kezdve ő már egy ember. Mi pedig soha nem vagyunk, és nem is leszünk olyan helyzetben, hogy élet és halál kérdésében dönthessünk.

KA: Szocialista „nagyüzem” kicsiben, egy csecsemőosztályon.

Beágyazott cikkek:

„Számunkra minden nap séta az életért”

Idén nyolcadik alkalommal rendezték meg a séta az életért elnevezésű megmozdulást. a június 4-ei rendezvény főszervezője albertné Görgey zsuzsanna. a magyarországi életvédők kiemelkedő képviselője azért választotta ezt a dátumot, mert magyarországon 1956. június 4-én lépett életbe a rendelet, amely törvényessé tette azt a gyakorlatot, hogy komoly indok nélkül, „on request” kérvényezhető legyen az abortusz. azóta, hatvan év alatt hatmillió terhességmegszakítást végeztek hazánkban. a séta egyben közös nemzeti traumafeldolgozás is, és megemlékezés a meg nem születettekről. a megmozdulás legfőbb célja azonban tiltakozás az abortusz ellen. a rendezvényhez szintén csatlakozott várva várt alapítvány szakmai vezetője, Petrócz júlia lelkész és lukács józsef, az alapítvány elnöke a következőket nyilatkozták lapunknak a rendezvénnyel kapcsolatban. „számunkra minden nap séta az életért, mert mind a nem várt terhességek gondozása, mind a már megszületett, de segítségre szoruló családok támogatása az élet védelméről szól. a család- és életvédelem területén működő szervezetként mi is bekapcsolódtunk az idei rendezvénybe. sok nagyszerű embert ismertünk meg, akik lelkiismereti vagy vallási indíttatásból az életvédelemért összefogtak. azt tapasztaljuk, hogy egyre többen fejezik ki támogatásukat a még meg nem születettekért, és

reméljük, hogy az ilyen és ehhez hasonló rendezvények hozzájárulnak ahhoz, hogy minden megfogant magzat várva várt gyermekként születhessen meg.” háromszázan vonultak fehér lufikkal a kezükben a hősök teréről a tabánba. Családok babakocsikkal, kisgyerekekkel, nagymamák és nagypapák „védd az életet!”, „válaszd az életet!” transzparenszeket tartottak a magasba. az egyik szelíd, fiatal lányban Cserpes Laura énekesnőre ismertem. ő is megtette az öt kilométeres gyalogtúrát. azért jött, hogy jelenlétével támogassa a megszületendő gyermekeket, és nemet mondjon az abortuszra. a tabánban Bayer Friderika Engedjétek megszületni című dalával hívta táncba a picinyeket, és Pajor Tamás költő-előadóművész olvasta fel versét készülő kötetéből, melyben azok helyett szólt, akiknek még nincsenek, vagy már nincsenek szavai.

KA: Teóka az életet választotta.